

Láskou liečil zlo

Pred 95-mi rokmi sa narodil MUDr. Anton Neuwirth, osobnosť európskeho významu

str. 3

Kopti

Katolícka a pravoslávna koptská cirkev prežívajú najsilnejšie obdobie prenasledovania

str. 8

Múdrosť púšte

Súčasnosť je súca pre pustovníkov, no nemôžeme robiť presne to isté, čo robili Otcovia púšte

str. 10

Paradox svätosti

O krem vlastného životopisu a niekoľkých úvah a básní nikdy nenapísala nič teologicky dôležité, ale je Učiteľka Cirkvi. Nikdy nebola na misiách, ale je hlavná spolupatrónka misií. Nikdy nevykonala nič veľké, ale pozná ju celý svet. Nikdy nevyšla z klauzúrneho kláštora, no aj tak hovorievala: „*Chcela by som sa rozbehnúť do celého sveta.*“ Nikdy...

Ale vlastne – načo vyratávať paradoxy sv. Terézie z Lisieux, či sv. Terezy Ježiškovej, ako ju familiárne nazýva takmer každý. Jej svätosť totiž nespočíva na paradoxoch. Teda – okrem jedného: paradoxu lásky.

„*Mojím povolaním je láska,*“ hovorievala mladá karmelitánka. Nič viac, nič menej. Ale pritom – všetko. A svojmu povolaniu povedala jasné a neodvolateľné *áno*. *Áno*, ktoré napĺňala každou hodinou dňa – láskou. Aké jednoduché...

No práve v tejto jednoduchosti tkvie najväčší paradox. Paradox kresťanstva. Paradox, ktorý spočíva v tom, že všetci, opakujem – všetci sme povolaní k svätosti, no drvivá väčšina z nás si myslí, že svätosť je luxus pre privilegovaných, pre tých, ktorí by ako keby ani neboli z tohto sveta.

O, sancta simplicitas! Svätci sa totiž nestávajú svätými v nebi, ale tu na zemi, v našom reálnom svete. A už vôbec nepatria do minulosti, do nejakej zvlášť šťastnej generácie, do historickej epochy, keď byť kresťanom údajne bolo ľahšie.

Nie, svätci žijú vo všetkých dobách. A vždy mali najskôr svoj prýbytok tu na zemi, teda aj teraz. Môžeme ich stretnúť na ulici, v kostole, v hypermarkete, v čakárni u lekára, na štadióne... Sú z tohto sveta ako my a vidia to isté, čo my. Skrátka, sú jednými z nás.

Len na rozdiel odo mňa žijú svoje kresťanstvo inak. Vážnejšie. Presvedčivejšie. Intenzívnejšie. Ich *áno* je *áno*, a nie moje *možno, raz, dakedy*... Nezmenšujú Kristove požiadavky, nevyjednávajú, neodmietajú ísť „za“, nepovažujú nevyhovujúce pasáže evanjelia za zastarané či za „netreba to brať doslovne“. Nemilujú Krista len po istú hranicu, a už vôbec nie vtedy, keď im to vyhovuje.

Podstata svätosti nespočíva v spávaní na pričníach, v cilíciach, v rôznych fakírstvach či v ťažkých pôstoch. Napokon, aj diabol neje, nepije, a predsa tento „askéta“ nie je preto menej diablom... Podstata svätosti podľa Jeana Montauriera spočíva „*v schopnosti vymrštiť svoju dušu a srdce k hviezdám*“. V ochoťe povedať Bohu jasné a neodvolateľné *áno*.

Povedať a naplniť *áno* znamená stať sa svätcom. Stať sa najrealistickejším stvorením na svete. Povedať to tu a teraz. No najmä – v akomkoľvek povolaní. Lebo svätosť nie je luxus, ale

nutnosť. Svätosť a svätci „*strážia vnútorný život, bez ktorého by ľudstvo upadalo až k smrti*“ (Georges Bernanos).

Pane, zoškriab zo mňa strach pred svätosťou! Daj, nech je mojím povolaním láska.

PAVOL PRIKRYL

Myšlienka čísla:

Keby ľudia poznali význam Eucharistie, poriadková služba by musela riadiť zástup pri vchodoch do kostola..

Sv. Terézia z Lisieux

*Mať
posledných
päť dolárov,
tri dámy
do reklamy
Henry Ford*

www.vox.prikryl.sk

*Mať posledné
peniaze,
objednám si*

VOX

dvojtyždenník moderného
kresťana

časopis v PDF formáte
o náboženstve a kultúre

OBJEDNÁVKY:

vox.zdruzenie@gmail.com • 0918 472 420

Pred 95-mi rokmi sa narodil MUDr. Anton Neuwirth, osobnosť európskeho významu

Láskou liečil zlo

Vzt'ah národa k osobnostiam sa prejavuje aj v spomienkach na ne. Dňa 22. januára 2016 by ste však v „hlavnoprúdových“ médiách zbytočne hľadali relevantný článok o Antonovi Neuwirthovi.

čerstva Rodina, ktoré počas druhej svetovej vojny viedol chorvátsky kňaz Tomislav Kolakovič, SJ. „Kolakovič sa stal v našich očiach priekopníkom sociálneho učenia Cirkvi. Ako prvý označil Cirkev za sociálny faktor a sociálnu otázku za jej prioritu,“ napísal neskôr A. Neuwirth.

Rok po skončení štúdia si zobral za manželku Evu Adamkovú. V rokoch 1945 – 1947 študoval chémiu na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. V roku 1947 začal pracovať v Ústave lekárskej chémie LF UK v Košiciach. Odtiaľ odišiel ako vedecký pracovník na štipendijný pobyt do Zürichu, kde spolupracoval s neskorším nositeľom Nobelovej ceny za chémiu profesorom Paulom Karrerom. Na univerzite v Zürichu absolvoval ďalšie dva semestre chémie. V Zürichu sa narodila aj jeho dcéra, súčasná europoslankyňa Anna Záborská.

OBDOBIE KOMUNIZMU

To už však začali doma vládnuť komunisti. Dr. Neuwirth sa musel vrátiť, veriac, že jeho kariéra lekára a vedca sa bude ďalej rozvíjať. Poverili ho vedením Ústavu lekárskej chémie a prednášaním na LF UK a Vysoké škole veterinárnej v Košiciach. Tento ústav vybudoval od základov.

V roku 1951 odmietol s dvomi kolegami podpísať telegram za odsúdenie biskupov Gojdiča, Vojtašáka a Buzalku. Čoskoro sa stal obeťou vlastného vedeckého úspechu. Marxistická ideológia, ktorá si činila nárok na jediný vedecký výklad sveta, neuznávala najnovšie výsledky biochémie. Keďže genetiku komunisti považovali za „buržoáznou pavedu“, navyše, Dr. Neuwirth sa odmietal vzdať svojej viery, jeho osud sa spečatil. Dňa 30. 11. 1953 ho zatkli a väznili vo vyšetrovacej väzbe v Košiciach a v Prahe na Ruzyni. V októbri 1954 ho Najvyšší súd v Prahe odsúdil na 12-ročnú väzbu za „velezradu a špiónáž“. Doma zostala manželka a štyri deti. Najmladší Anton mal v čase zatknutia 7 mesiacov. Trest si odpykával v Ilave a Leopoldove. Po šesť a pol ro-

ku väznenia ho po amnestii prepustili 9. 5. 1960.

Po prepustení pôsobil A. Neuwirth ako odborný lekár v Žiline a v Čadci, kde objavil na Horných Kysuciach výskyt vzácneho dedičného ochorenia. V roku 1966 sa stal primárom Oddelenia klinickej biochémie nemocnice LF UK v Martine. Na jar 1973 ho osobitná komisia vyzvala, aby vystúpil z Cirkvi. Bez rozmýšľania odmietol, a tak ako primár skončil. Až do dôchodku v roku 1987 pracoval na poste zástupcu primára. Ako dôchodca, až do Novembra '89, pracoval na Oddelení klinickej biochémie OÚNZ v Bojniciach.

VEL'VYSLANEC VO VATIKÁNE

Po páde komunistického režimu sa plne angažoval za konštituovanie kresťanskej a demokratickej politiky na Slovensku. Stal sa poslancom slovenského parlamentu za KDH a čestným predsedom KDH. Neúspešne kandidoval na prezidenta SR. V rokoch 1994 – 1998 bol veľvyslancom Slovenska vo Vatikáne. Stal sa hlavným architektom *Základnej zmluvy medzi SR a Vatikánom*.

A. Neuwirth patril medzi prvých činovníkov hnutia za život na Slovensku. „Keď som nastúpil na gynekológiu, išiel som za primárom a povedal som mu, že nebudem robiť interrupcie ani sterilizácie, aby bol taký dobrý a nevypisoval ma na tieto operácie.“ To sa mu síce splnilo, ale žien žiadajúcich potrat pribúdalo. „Pochopil som to ako šancu ešte tú ženu prehovoriť.“

Gándhí povedal, že „je lepšie, keď hovorí náš život, než naše slová“. Anton Neuwirth tieto slová napĺňal až do 21. septembra 2004, keď si ho Pán života povolal do večnosti.

Nemyslím si, že budem ďaleko od pravdy, ak tohto lekára-vedca a úžasného človeka nazvem slovenským Gándhím. Veď aj jeho životné krédo bolo podobné: *Liečiť zlo láskou*.

MUDr. Anton Neuwirth je určite slovenskou osobnosťou európskeho významu.

Oplatí sa naň spomínať.

PAVOL PRIKRYL

Je pravda, že 95. výročie narodenia nie je práve to top najokružlejšie jubileum, ale osobnosť Dr. Antona Neuwirtha si zaslúži spomienku v každom slovenskom médiu aj pri výročí, čo sa končí číslicou 5. Potvrďuje sa však, že platí výrok Alexisa de Tocqueville: *Národy sú ako ľudia. Väčšmi milujú tých, ktorí lichotia ich vášňam, ako tých, ktorí slúžia ich záujmom*.

Je však zrejmé, prečo sa v súčasnosti Neuwirthova osobnosť prechádza mlčaním. Bol totiž bytostne katolícky a národný – a to sa dnes „nenosí“. Paradoxné však je, že práve v A. Neuwirthovi sa snúbi to, čo obdivuje súčasná spoločnosť: tolerancia a multikulturalizmus.

SLUBNÝ ŠTART

MUDr. Anton Neuwirth sa narodil 22. 1. 1921 v Bystričanoch v rodine katolíčky a neologického žida, ktorý podporoval slovenské autonomistické hnutie a ešte pred vojnou sa priatelil s Jozefom Tisom. Navyše rodinný rodokmeň Neuwirthovcov dopĺňali evanjelici, Nemci, Maďari i Česi. Matka Antónia dala syna pokrstiť a dbala o jeho katolícku výchovu. Neskôr A. Neuwirth často opakoval, že rodinné prostredie bola „škola náboženskej i národnostnej tolerancie“. Vďaka „vytrvalej katechéze milujúcej ženy a syna“, ako píše dcéra A. Neuwirtha Anna Záborská, po 19 rokoch manželstva jej starý otec Dezider konvertoval na katolícku vieru.

A. Neuwirth po absolvovaní židovskej základnej školy v Slovenských Kapašanoch a Reálneho gymnázia v Žiline a v Prievidzi sa zapísal na Lekársku fakultu UK v Bratislave, kde v roku 1946 získal titul MUDr. Počas štúdií sa ako „svoradovec“ stal členom spoloč-

Rozhovor o živote a viere so štátnym sekretárom Svätej stolice kardinálom Pietrom Parolinom

Potrebuje dobré vzory!

Štátny sekretár Svätej stolice sa považuje za druhého muža Vatikánu. Kardinál PIETRO PAROLIN je v tejto funkcii od 15. októbra 2013. Rodák z obce Schiavon v benátskom regióne poskytol *Rádiu Vatikán* rozsiahly rozhovor.

Snímka: CNS

Je vôbec možné byť kňazom a zároveň diplomatom?

Áno, je to možné. Inak by som tu nebol a neprijal by som celoživotný záväzok v tejto veľmi zvláštnej oblasti cirkevného pôsobenia. Počas kňazskej formácie som mal úplne iné predstavy o svojej budúcej službe. Domnieval som sa, že ako kňaz budem pracovať vo farnosti alebo v seminári. Skutočne som potom niekoľko rokov zastupoval farára, no zrazu sa k môjmu veľkému prekvapeniu beh vecí zmenil. Na biskupstvo prišla žiadosť, aby ma uvoľnili k dispozícii pre Svätú stolicu pre jej diplomatické služby. Nikdy som túto službu nepovažoval za nezlučiteľnú s kňazstvom. Predovšetkým som sa vždy usiloval vykonávať kňazskú službu, a to vrátane oných období, keď som bol pracovne veľmi vyťažený. A tak som si predsa vzal, že budem aj diplomaciou neustále prežívať ako kňaz. Pri rôznych príležitostiach som si potom všimol, že som z tejto pozície mohol vysloviť svoj názor tam, kde iným došiel hlas. Možno oné slová v danom okamihu nič nezmenili, ale bolo dôležité ich povedať. Prírodzene, existuje mnoho spôsobov, ako pomáhať ľuďom aj prostredníctvom diplomatických služieb Svätej stolice sa dá hlásať evanjélium a sýtiť spoločnosť jeho hodnotami.

Aj kňaz v diplomacii má dost' príležitostí, ako vykonávať pastoračnú službu tam, kde práve žije...

Áno, určite! Práve o tento prístup som sa vždy usiloval a myslím si, že je to životný štýl väčšiny diplomatov Svätej stolice. Pápežské vyslanci v rámci možnosti spojujú činnosť, viazanú na svoj úrad, s pastoraáciou – navštevujú

kresťanské spoločenstvá, slávi s nimi Eucharistiu, udeľujú sviatosti a podobne. To boli pre mňa najkrajšie chvíle v úrade apoštolského nuncia vo Venezuele. Spomínam si na ne s radosťou a s dojatím a nezastieram, že mi je za nimi trochu smutno!

Ani teraz sa nevzdávate pastoraácie, hoci vás najväčšmi zamestnáva spolupráca s pápežom Františkom pri riadení Cirkvi. Ako prežívate túto výnimočnú úlohu?

Ako milosť, pretože považujem za veľký Pánov dar, že som v blízkosti Petrovho nástupcu a môžem mu pomáhať v jeho úlohe utvrdzovať bratov vo viere a udržiavať ich zjednotených v spoločenstve Cirkvi. Zároveň vnímam závažnú zodpovednosť, aby som zabezpečil a poskytol pápežovi čo najpovolanejšiu a najúčinnnejšiu podporu v tak ťažkom a zložitom období, ktoré v súčasnosti ľudstvo prežíva. Vzhľadom na to, že pápež veľmi nalieha na misijný rozmer Cirkvi a na jej štrukturálnu obnovu smerom k Ježišovej transparentnosti – a to najmä Rímskej kúrie – stáva sa pre mňa úrad štátneho sekretára dôraznou a neodkladnou výzvou na trvalú a úprimnú konverziu, aby som vydával dôveryhodné svedectvo. Okrem toho by som si veľmi priať, aby som, po vzore pápeža, vedel stále prejavovať prívetivú a milosrdnú tvár hierarchickej Cirkvi, a to aj v reakcii na výlučne byrokratické otázky.

Komu, prirodzene okrem „Pána žatvy“, ďakujete za dar kňazstva?

V živote som stretol nesmierne množstvo ľudí, ktorým som vďačný, pretože mi slovom, a najmä dobrým príkladom

pomohli objaviť povolanie ku kňazstvu a prežívať ho. Ako len v súčasnosti potrebujeme dobré vzory! Menej hovorme a slúžme viac za príklad.

Ak môžem naznačiť niekoho konkrétneho, musím sa predovšetkým poďakovať svojej rodine. Práve v nej som s mamičkou, ockom a so súrodencami zažíval hlbokú vieru, čistý kresťanský život a každodennosť presýtenú evanjéliom. Aj napriek bežným medziam akejkoľvek ľudskej skúsenosti a mnohým skúškam mi Pán daroval skutočne krásne rodinné zázemie!

Na druhom mieste by som sa mal poďakovať nášmu farárovi. Tento kňaz vzbudil vo mne túžbu byť ako on. Mohol by som a mal by som v zozname pokračovať a spomenúť Mons. Onista, ktorý ma vysvätil za kňaza, predstaviteľných v seminári, spolužiakov a tak ďalej. Spomínam si, ako jeden priateľ, venezuelský kňaz, často pri spomienke na rodičov a vychovávateľov hovorieval: „*Nunca he encontrado un malo ejemplo, nikdy som v nich nevidel zlý vzor.*“ Myslím si, že teraz môžem tieto slová zopakovať!

Prejavilo sa vaše kňazské povolanie nejakým zvláštnym znamením?

Nie, nič také tu nebolo. V tomto smere sa cítim úplne normálne. Bol to príbeh mladého muža, ktorého si Pán povolal za bežných životných okolností a ktorý potom dostal tú milosť, že okolo seba našiel ľudí, ochotných mu pomáhať a pestovať zárodok povolania, kým neprinieslo plody.

Od tých čias ubehlo 36 rokov. Čo sa medzi tým zmenilo v spoločnosti, čo v úlohe kňazov Katolíckej cirkvi?

» »

Sociologicky sa toho zmenilo veľa. Súčasná spoločnosť nie je taká istá ako vtedy, a je teda logické, že aj z našej strany nesmie chýbať úsilie o prispôsobenie sa novým životným podmienkam. Už pápež Ján XXIII. pred 50-timi rokmi hovoril o „*aggiornamento*“. Myslím si však, že kňazské povolanie a poslanie je stále rovnaké – niesť ľuďom Boha a privádzať ich k Bohu. No nie k akémukoľvek bohu, ale k Bohu Ježiša Krista, Bohu evanjelia. Toto poslanie sa nemení ani za meniacich sa situácií a dejinných okolnostiach a je tým neodkladnejšie, čím sa obzory viery čoraz silnejšie zdanlivo zatemňujú a svet je stále viac sekularizovanejší. Kňaz má byť Boží muž, má byť vierohodný, byť čo najžiarivejším znamením, ktoré sprítomňuje Božiu lásku a spásu sveta. Má byť mostom, ktorý umožňuje stretnutie s Tým, ktorý jediný dodáva životu konečný zmysel a význam, zodpovedá najhlbšie otázky, učí milovať všetkých ľudí, najmä opustených a najchudobnejších.

Pápež František vyzýva kňazov, aby sa vydali do zemepisných a existenciálnych periférií. To si však vyžaduje riadnu prípravu...

Pápež nám tým jednoducho pripomína, že kňaz má hlásať evanjelium chudobným, presne ako Kristus, v ktorého mene koná. Myslím si, že aj v seminároch by sa mala venovať zvláštna pozornosť tejto dimenzii. Budúci kňazi by mali niesť evanjelium chudobným ľuďom a sami ho od nich prijímať. To sa nedá bez toho, aby sa nezoznámili so životnými podmienkami týchto ľudí, a bez toho, aby im tieto podmienky, ktoré sú veľmi často dôsledok nespravodlivosti, trhali srdcia – a to až do krvi, ako Srdce Ježišovo. Domnievam sa, že v tomto smere je najväčším nebezpečenstvom ľahostajnosť, ktorá je dcérou zvyku. Kňaza by malo provokovať akékoľvek utrpenie, bolesť, bieda, a to hmotná či duchovná. Ak sa v seminári pestuje v kandidátoch na kňazstvo táto vnímavosť, potom kňazi bez problémov nájdu vhodné spôsoby, ako sa vybrať za chudobnými.

Nemôžeme prehliadnuť jav, ktorý sa neprejavuje len v našich časoch, a to škandály, týkajúce sa niektorých kňazov. Médiá potom väčšinou kritizujú celibát. Čo si o tom myslíte?

V súčasnej spoločnosti je asi ťažšie žiť v celibáte ako kedysi, teraz je všetko podstatne zložitejšie. Celibát však zostáva veľkým darom, ktorý Pán venoval Cirkvi a za ktorý máme byť hlboko

Snímka: CNS

vďační. Sám o sebe nie je príčinou pohoršenia. Tou je ľudská nezrelosť a slabosť, zloba, chabá formácia, nedostatočné rozlišovanie... Preto je dôležitá kvalitná a účinná citová výchova, počínajúc rodinou, školou, a pokračovať v nej v seminári. Táto výchova má doviesť lásku k zrelosti, ktorou je sebadarovanie a ktorá sa plne prežíva ako v manželstve, tak aj v celibáte.

Medzi dary kňazstva patrí aj spoveď. V tejto súvislosti nám pápež František predložil vzory dvoch kňazov – pátra Pia a pátra Leopolda Mandiča. Môžu aj súčasní kňazi tlmočiť ich svedectvo?

Musím sa priznať, že mi tieto dve postavy spôsobujú tak trochu ťažkosti, pretože čas, ktorý mám k dispozícii, mi nedovoľuje vykonávať túto zásadnú službu kňazského života. Obaja pátri však súčasnému kňazovi odovzdávajú zásadné poslanstvo, ktorým je milovať sviatosť zmierenia, vážiť si ju, ochota ju sláviť a venovať jej potrebný čas.

Hovoríme o milosrdenstve, na ktoré pápež veľmi nalieha, ale Božie milosrdenstvo nás zasahuje, dotýka sa nás a premieňa práve v spovedi. Všetci sme hriešnici, potrebujeme Pánovo odpustenie, ktoré dostávame prostredníctvom Cirkvi. Čo môže byť krajšie a potešujúcejšie než táto sviatosť – ako pre toho, kto ju dostáva, tak pre toho, kto ju udeľuje! Príklad týchto dvoch svätých kňazov je platnou výzvou, aby sme sa vrátili k tomuto aspektu kňazskej služby, ktorý často dostatočne neberieme do úvahy.

Je potrebné vrátiť sa k vnímaniu milosrdenstva ako k „lieku pre zranené ľudstvo“?

Určite. Pre kresťanov by sa milosrdenstvo malo stať princípom sociálneho života. Keby sa nám to podarilo, možno by sme vedeli pozmeniť tvár spoločnosti. Myslím tu napríklad na prekonávanie konfliktov, ako o tom hovorí pápež

v exhortácii *Evangelii gaudium*. Konflikt je súčasť nášho života, poznamenaného hriechom, a teda rozdeľuje. Na druhej strane, tvrdí pápež, je pretvorenie konfliktu príležitosť na ďalší rast a dosiahnutie vyšších cieľov. Konflikt sa však nedá prekonať bez milosrdenstva, najmä v zmysle odpustenia a zhovievavosti k človeku, vrátane jeho chýb a obmedzení. Milosrdenstvo je „*liek pre zranené ľudstvo*“ aj v zmysle telesných a duchovných skutkov milosrdenstva. Znamená to ako milosrdný Samaritán vychádzať v ústrety mnohým potrebám a bledám, ktoré pokrývajú jazvami ľudské telo a dušu.

Nemal by postoj milosrdenstva nájsť odozvu aj v iných náboženstvách?

Pápež v bule *Misericordiae vultus* zdôrazňuje, že počas mimoriadneho Svätého roku je nutné dbať na tento aspekt. Mám tu predovšetkým na mysli hrozny jav ospravedlňovanie nenávisti a násilnia Božím menom. Je tu teda priestor, dokonca povinnosť pre veriaciach všetkých náboženstiev, aby bojovali proti tejto degenerácii náboženstva tým, že budú jednotlivo, ale najmä spoločne konkrétne svedčiť, že Boh je milosrdenstvo a láska.

Dovoľte nám na záver jednu osobnú otázku. Na väčšine fotografií sa stále usmievate. Vďaka akému tajomstvu ste stále tak vyrovnaný?

Okrem svojej povahy, ktorá určite všetko uľahčuje, je to vnímanie, že môj život je v Pánových rukách. On vedie nielen moje osobné dejiny, ale aj dejiny sveta do prístavu pokoja a spásy. Má ma rád a, povedané s Manzoniom, nikdy mi nevezme nejakú radosť bez toho, aby mi nepripravil inú, dokonca väčšiu. A tiež cítim, ako ma mnoho ľudí podporuje v modlitbe. V rokoch, čo mi ešte zostávajú, by som takto rád išiel ďalej, až do konečného stretnutia „tvárou v tvár“.

RV/preklad red.

Arcibiskup Cyril Vasiľ, SJ: Náboženská sloboda sa vzťahuje na všetkých

Náboženská sloboda

Sloboda svedomia a s ňou spojená náboženská sloboda sú prirodzeným právom človeka, vzťahujú sa teda na všetkých bez výnimky, vysvetľuje arcibiskup CYRIL VASIĽ, SJ.

Terajším mediálnym svetom stále častejšie zaznievajú správy o prejavoch náboženskej neznašanlivosti. Najmä prenasledovanie kresťanov je fenoménom, ktorý sa šíri v rôznych formách, až po tie najextrémnejšie, na rôznych miestach. Niekedy zasa spätne – aj v kresťanských, či skôr v takzvaných kresťanských kruhoch zaznievajú podráždené reakcie voči vyznávačom iných náboženstiev, plošne ich obviňujú v zmysle akejsi kolektívnej viny, za násilie, čo páchajú tí, ktorí sa k týmto náboženstvám hlásia, podvedome tým otvárajúc dvere mentalite „oko za oko, zub za zub“.

Znovu a znovu sa tak dostáva do centra pozornosti – a to aj Cirkvi – problematika správneho postoja k otázke náboženskej slobody, slobody svedomia a slobody vyznávania. Aké sú pre katolíka základné východiská pri uvažovaní nad touto dôležitou a citlivou témou? Aké sú dôvody a kritériá náboženskej slobody, ktorú kresťan vyžaduje pre seba, ale ktorú súčasne priznáva aj tým, ktorí ešte Krista nepoznali alebo ho neprijímajú?

DIGNITATIS HUMANAЕ

Odpovede môžeme nájsť v záväznom cirkevnom dokumente prijatom 7. decembra 1965 na II. vatikánskom koncile pred niečo viac ako 50-timi rokmi,

a to v deklarácii o náboženskej slobode *Dignitatis humanae* (DH).

Na prípravu kultúrnej a duchovnej atmosféry, ktorá neskôr viedla k prijatiu nášho dokumentu, nemohla nemať vplyv aj *Všeobecná deklarácia ľudských práv* z konca roku 1948, a v ktorej sa okrem iného uvádza: „Každý má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva; toto právo zahŕňa slobodu zmeniť svoje náboženstvo alebo vieru, ako aj slobodu prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru sám alebo v spoločnosti s inými a súkromne alebo verejne, vyučovaním, vykonávaním náboženských úkonov, bohoslužbou, zachovávaním (obradov)“ (čl. 18).

Po dlhých stáročiach neúspešných kompromisov sa na II. vatikánskom koncile aj v rámci Katolíckej cirkvi jednoznačne presadila idea odluky Cirkvi od štátu, idea ohlasovania evanjelia od myšlienky presadzovania evanjelia, myšlienka slobody v náboženskej oblasti, ktorú má rešpektovať každá autorita, duchovná aj svetská ako postulát ľudskej dôstojnosti od tradične teologicky formulovanej myšlienky o morálnej povinnosti hľadať a prijať pravé náboženstvo.

Tento dokument je aj prejav zavŕšenia stáročného procesu, v rámci ktorého bola Cirkev nútená hľadať najvhodnejšiu odpoveď na problematiku vzťa-

hu medzi vonkajšou autoritou a vnútorným náboženským presvedčením.

AKTUALIZÁCIA

Nakoniec sa vo formulácii dokumentu podarilo nájsť istú rovnováhu, medzi dovtedajším učením Cirkvi a požiadavkami ľudí modernej doby. Dokument tak urobil špecifikovaním, že požiadavka náboženskej slobody sa v dokumente predkladá z perspektívy jej vzťahu k spoločenskej a občianskej sfére a nerieši sa ňou otázka morálnej povinnosti voči pravému náboženstvu a jedinej Kristovej Cirkvi.

„Tento posvätný cirkevný snem predovšetkým vyhlasuje, že sám Boh dal poznať ľudstvu cestu, po ktorej ľudia, slúžiac mu, môžu v Kristovi dosiahnuť spásu a blaženosť. Veríme, že toto jediné pravé náboženstvo sa uskutočňuje v katolíckej a apoštolskej Cirkvi, ktorú Pán Ježiš poveril, aby ho šírila medzi všetkými ľuďmi. (...) A všetci ľudia sú povinní hľadať pravdu, najmä v tom, čo sa týka Boha a jeho Cirkvi, a keď ju poznali, prijať ju a zachovávať. No posvätný cirkevný snem zároveň vyhlasuje, že tieto povinnosti sa týkajú ľudského svedomia, teda že zaväzujú vo svedomí, a že pravda sa presadzuje jedine svojou vlastnou silou, nikdy do myslí lahodne, ale zároveň aj dôrazne. Keďže náboženská sloboda, ktorej sa

» »

Ľudia dožadujú pri plnení svojich povinností k Bohu, sa vzťahujú na ochranu pred donucovaním v občianskej spoločnosti, tradičná katolícka náuka o morálnej povinnosti jednotlivcov aj spoločností voči pravému náboženstvu a jedinej Kristovej Cirkvi zostáva nedotknutá“ (DH 1).

PRIRODZENÉ PRÁVO

V skutočnosti môžeme nájsť základné témy, ktoré inšpirovali tento dokument aj v predchádzajúcom magistériu pápežov, zvlášť sv. Jána XXIII., ktorý vo svojej encyklike *Pacem in terris* vychádzal z toho, že medzi všeobecné, nenarušiteľné a neodcudziteľné ľudské práva patrí aj právo „uctievať Boha podľa správnych noriem svojho svedomia, ako aj súkromne i verejne vyznávať svoje náboženstvo“ (*Pacem in terris* 3).

Sloboda svedomia a s ňou spojená náboženská sloboda je teda prirodzeným právom človeka.

Zladenie spoločenskej normy a normy svedomia je jedným z postulátov deklarácie *Dignitatis humanae*. Medzi základnými prvkami, ktoré sú prejavom úcty k ľudskej dôstojnosti, sa nachádza aj úcta k náboženskej slobode. Preto „Vatikánsky cirkevný snem vyhlasuje, že ľudská osoba má právo na náboženskú slobodu. Táto sloboda pozostáva v tom, že všetci ľudia musia byť chránení pred donucovaním zo strany jednotlivcov alebo spoločných skupín a vôbec akejkoľvek ľudskej moci tak, aby v náboženskej oblasti nik nebol nútený konať proti svojmu svedomiu a nikomu sa nebránilo konať podľa vlastného svedomia súkromne i verejne, tak jednotlivci, ako aj v spoločnosti s inými, a to v patričných medziach. Okrem toho vyhlasuje, že právo na náboženskú slobodu má svoj skutočný základ priam v dôstojnosti ľudskej osobnosti, ako to vysvitá zo zjaveného slova Božieho a zo samého rozumu. Toto právo ľudskej osoby na náboženskú slobodu sa má zákonite uznávať ako občianske právo v právnom poriadku spoločnosti“ (DH 2).

HĽADANIE PRAVDY

Každý človek, ktorý je vo veku, v keď sa môže slobodne rozhodovať, v rozsahu svojich schopností, je volaný k tomu, aby sa sám usiloval hľadať pravdu, na ktorej môže budovať svoje morálne kritériá. Takéto hľadanie je nevyhnutným právom človeka a tiež povinnosťou, ktorá je výsledkom intelektuálnej schopnosti človeka. Preto môžeme povedať, že z morálneho pohľadu „každý má povinnosť, a teda aj prá-

Sníмка: archív

vo, hľadať pravdu vo veci náboženstva, aby si pomocou vhodných prostriedkov utvoril vo svojom svedomí rozvážny, správny a pravdivý úsudok“ (DH 3).

Taká povinnosť je, prirodzene, morálnym nariadením, ale nemá sa a nesmie sa vyžadovať vo forme vonkajšieho záväzku a povinnosti. Boh povoláva ľudí do svojej služby v duchu a pravde; a preto sú vo svedomí zaviazaní odpovedať na svoje povolanie, ale nie sú k tomu nútení. Veď sám Boh berie ohľad na dôstojnosť človeka, ktorú stvoril a ktorá sa má tešiť zo slobody a konať zodpovedne. Podľa II. vatikánskeho koncilu „vo zvrchovanej miere sa to prejavilo v Ježišovi Kristovi, v ktorom Boh dokonale zjavil sám seba a svoje cesty. Lebo Kristus, náš Pán a Majster, tichý a pokorný srdcom, trpezlivo pozýval a získaval si učeníkov“ (DH 11).

Cirkev je presvedčená, že človek rozumom postihuje a uznáva imperatívy božieho zákona prostredníctvom svedomia, že má sklon ho verne nasledovať vo všetkom svojom konaní, aby dosiahol svoj cieľ, ktorým je Boh. Preto sa nesmie nútiť k tomu, aby konal proti svojmu svedomiu.

GARANTOVAŤ SLOBODU

Cirkev v súčasnosti priznáva náboženskú slobodu všetkým ľuďom bez rozdielu, aj tým, ktorí sa z rozličných dôvodov neusilujú poznať pravdu, pretože „právo na náboženskú slobodu sa

nezakladá na subjektívnej osobnej dispozícii, ale má základ v samej ľudskej prirodzenosti. Preto právo na ochranu pred vonkajším donucovaním nezaniká ani u tých, ktorí nerobia zadosť povinnosti hľadať a prijať pravdu; a neslobodno zamedzovať uplatňovanie tohto práva, pokiaľ sa zachováva spravodlivý verejný poriadok“ (DH 2).

V duchu koncilového učenia, ktoré je teraz oficiálnym postojom Katolíckej cirkvi v tejto kľúčovej otázke, morálna povinnosť hľadať pravdu a žiť podľa nej sa musí realizovať v situácii skutočnej vnútornej i vonkajšej slobody, garantovanej všetkými inštitúciami reprezentujúcimi svetskú a občiansku vrchnosť, pretože „všetci ľudia, v súlade so svojou dôstojnosťou, ako osoby obdarené rozumom a slobodnou vôľou – a teda osobne zodpovední – sú samou svojou prirodzenosťou pobádaní, no zároveň mravne povinní hľadať pravdu, predovšetkým pravdu týkajúcu sa náboženstva. Sú povinní poznať pravdu aj prijať a celý svoj život usporiadať podľa jej požiadaviek. Tejto povinnosti však nemôžu zadosťučiniť spôsobom, ktorý by zodpovedal ich prirodzenosti, ak nemajú psychologickú slobodu a ak nie sú zároveň chránení pred vonkajším donucovaním. Toto právo človeka na náboženskú slobodu má byť uznané v právnom poriadku spoločnosti tak, aby sa stalo občianskym právom“ (DH 2).

Arcibiskup CYRIL VASIL, SJ/RV

Katolícka a pravoslávna koptská cirkev prežívajú najsilnejšie obdobie prenasledovania

Kopti

Posledné obdobie sú v centre pozornosti svetových médií udalosti, ktoré dramaticky menia tvár Blízkeho východu. Zvlášť v prípade najväčšej arabskej krajiny, Egypta, sa v tejto súvislosti často hovorí o prenasledovaní egyptských kresťanov – koptov.

Nie každý pozná situáciu a dejiny egyptského kresťanstva. Priblížme si teda aspoň základné údaje o koptskej cirkvi, s osobitným zreteľom na katolícku koptskú komunitu.

Termín *kopti* pochádza z gréckeho slova *aigýptios*, označujúceho pôvodných obyvateľov Egypta. Etnicky a jazykovo sú kopti potomkami starovekých Egyptanov. Kresťanstvo sa na ich území rozšírilo už v apoštolských časoch; za hlavného vierozvestu sa tu považuje evanjelista svätý Marek, žiak a spoločník svätého Petra. Jazykovo a etnicky sa kresťanstvo v Egypte skladalo zo zložky helénskej, po grécky hovoriacej, a autochtónnej egyptskej, teda koptskej.

CHALCEDONSKÝ KONCIL

Etnická a kultúrna diferenciacia sa prejavila radikálne už pri kristologických diskusiách v 4. a 5. storočí p. K., najmä v postoji k teologickým definíciám Chalcedonskeho koncilu z roku 451. Po Chalcedonskom koncile sa hierarchia, ktorá neprijala jeho teologické formulácie, začala označovať ako koptská, na rozdiel od tzv. melchitskej, ktorá nasledovala Konštantínopol. Oporcov chalcedonských teologických formulácií nazývali aj monofyziti.

Pri tomto triešení cirkevnej jednoty zohrali nezanedbateľnú rolu práve etnické dôvody. V roku 543 Jakub Baradaï vysvätil pre Egypt dvanásť monofyzitských biskupov a od roku 566 sa datuje vznik koptského patriarchátu.

Z hľadiska liturgie nasleduje koptská cirkev pôvodný alexandrijský obrad. Najmä v minulosti ju charakterizoval rozvinutý mníšsky život. Aj keď počas tureckej vlády nad Egyptom koptská

Sv. Minas, koptský mučeník, s Pánom Ježišom na ikone zo 6. storočia

cirkev značne trpela, v poslednom storočí sa počet jej veriacich zvýšil, hoci v súčasnosti musí čeliť najmä moslimskému integralizmu.

Hlavou koptskej cirkvi je alexandrijský patriarcha, ktorý už tradične, od prvých storočí, používa tiež označenie *pápež*. Okrem Koptského alexandrijského patriarchátu tu existuje aj Melchitsko-pravoslávny a Katolícky alexandrijský patriarchát.

Po Chalcedonskom koncile a rozštiepení pôvodného alexandrijského patriarchátu a vznikom koptského patriarchátu ostalo verných Chalcedonu len

asi 200 000 veriacich zo 17 miliónov obyvateľov Egypta. Títo veriaci boli prevažne etnickí Gréci. Po arabskej invázii do Egypta v 7. storočí sa ich počet ešte zmenšil.

Po liturgickej stránke sa upustilo od pôvodného alexandrijského obradu a od 12. storočia prijali aj egyptskí „melchiti“ definitívne byzantský obrad.

Počas tureckej správy Egypta v rokoch 1517 – 1846 nesmel patriarcha sídliť v Egypte, preto mal sídlo v Konštantínopole. V súčasnosti podlieha alexandrijskému patriarchovi asi 250 000 veriacich, medzi ktorých patria aj veriaci kenskej a ugandskej metropolie, ktoré vznikli misijnou činnosťou alexandrijského patriarchátu.

POKUSY O ZJEDNOTENIE

Koptská katolícka cirkev je relatívne nedávneho pôvodu. Prvé pokusy o obnovenie jednoty s rímskym pápežským stolcom mali skôr sporadický charakter a nemali trvalý výsledok. Medzi ne môžeme zaradiť už prvý náznak vôle obnoviť spoločenstvo s Rímom, ktorú prejavil patriarcha Cyril III. v roku 1273. Počas Florentského koncilu zasa patriarcha Ján III. vyslal do Florencie delegáciu, ktorá 4. februára 1442 podpí-

sala úničný koncilový document *Cantate Domino*, no po návrate do Egypta sa úniu v praxi nepodarilo presadiť.

Po tom, čo sa v roku 1739 stal katolíkom koptský biskup Atanáž, pápež Benedikt XIV. mu v roku 1741 zveril titul apoštolského vikára a starostlivosť o malú skupinu koptských katolíkov, ktorá bola výsledkom misijnej činnosti františkánov. Atanáž bol predtým titulárnym biskupom pre Jeruzalem, ale sídlil v Káhire. Napriek svojmu pôvodnému rozhodnutiu sa po krátkom čase vrátil do nezjednoteného koptského patriarchátu a úrad vikára v rokoch 1744 – 1748 zastával kňaz Justus Maragi.

Od roku 1761 bol apoštolským vikárom arcibiskup Anton Fulaičil, jeho menovaním sa začína ďalšia séria apoštolských vikárov, ktorí riadili malú koptskú katolícku komunitu.

PATRIARCHÁT DE IURE

V roku 1824 sa vyvinula historicky, aj kánonicky zaujímavá situácia. Na základe nepresných informácií bola Svätá stolica presvedčená, že vtedajší turecký správca Egypta paša Mehmed Ali si za každú cenu žičí ustanovenie katolíckeho koptského patriarchátu a povýšenie dovtedajšieho apoštolského vikára Maxima Zuwayda do úradu patriarchu. Pápež Lev XII. preto apoštolským listom *Petrus Apostolorum princeps* zriadil katolícky koptský patriarchát. Keď sa spleť situácia vyjasnila, nevymenoval sa nijaký patriarcha a celý úkon ostal len formálnym aktom, bez konkrétneho praktického dosahu.

Kánonickú spleť vzniknutej situácie dokrešuje skutočnosť, že v roku 1824 pri diskusii o obnovení alexandrijského patriarchátu sa vychádzalo z teórie, že nezjednotený patriarchát je právne neexistujúci, a aby sa vyhlo akejkoľvek pochybnosti, tak sa ešte aj *ad cautelam* zrušil. Novoustanovený patriarchát sa predstavoval ako pokračovanie toho alexandrijského patriarchátu, ktorý existoval pred schizmou.

Pri oficiálnej formulácii ustanovujúceho dokumentu sa vychádzalo z predpokladu, že monofyzitský koptský patriarchát existoval iba *de facto*, ale nikdy nemal odobrenie najvyššej cirkevnej autority, a teda z tohto pohľadu sa až od tohto času ustanovil patriarchát pre Koptov.

NÁRAST KOMUNITY

V priebehu 19. storočia sa vďaka činnosti katolíckych misionárov komunita koptských katolíkov postupne rozrástala, ale dôležitá kvalitatívna zmena nastala pre zjednotených Koptov až v ro-

Ortodoxný koptský patriarcha Teodor II. (vľavo) s katolíckym koptským patriarchom Ibrahimom Isaacom Sidrakom

ku 1895. Dňa 15. marca 1895 bol menovaný za apoštolského vikára pre koptských katolíkov Juraj Makarios, ktorý sa ako titulárny biskup Cézarey Filipovej pod menom Cyril Makarios pričínil o to, že pápež Lev XIII. sa rozhodol opäť ustanoviť koptský patriarchát.

Pri tejto príležitosti si však Rímska kúria musela vyjasniť kánonickú situáciu. V zakladajúcom dokumente, v apoštolskom liste *Christi Domini* z 26. novembra 1895, sa nachádza táto formulácia „*Patriarchatum Alexandrinum Catholicum restituimus et pro Coptis constituimus*“ (obnovujeme katolícky alexandrijský patriarchát a ustanovujeme ho pre koptov). Samotná formulácia sa však stala predmetom diskusií; termín *restituimus* by mohol naznačovať znovuoobnovenie pôvodného alexandrijského patriarchátu, termín *constituimus* by zasa naznačoval ustanovenie novej právnej skutočnosti. Pri diskusii komisie kardinálov, poverených napomáhaním zjednotenia kresťanov, pápež Lev XIII. argumentoval v prospech slova *restituimus* tým, že mieni znovu ustanoviť a pozdvihnúť upadnuté starobylé patriarcháty, zatiaľ čo formulácia *et pro Coptis constituimus* chce zdôrazniť skutočnosť, že tento patriarchát je iba časťou pôvodného alexandrijského patriarchátu, a keďže kopti nemali nikdy predtým katolícku hierarchiu, pre nich ide vlastne o ustanovenie nového patriarchátu.

PATRIARCHOVIA

V roku 1898 sa v Káhire uskutočnila patriarchálna synoda, ktorá mala za cieľ pripraviť základ partikulárneho práva tejto patriarchálnej cirkvi. V roku 1898 bol za prvého patriarchu ustanovený Cyril Makarios. Jeho osobné

osudy boli veľmi búrlivé, pretože po desiatich rokoch horlivej apoštolskej činnosti sa vo vnútri koptskej cirkvi vynorili konflikty, ktoré mali za následok tlak Svätej stolice na patriarchu, aby sa zriekol svojej funkcie. Stalo sa tak v roku 1908 a roztrpčený Cyril Makarios dokonca na štyri roky opustil aj jednotu s Katolíckou cirkvou. Po zmierení sa žil v rokoch 1912 – 1922, teda až do svojej smrti, v Libanone.

Úrad patriarchu ostal vakantný na celé štvrtstoročie, až do roku 1947, keď sa patriarchom stal Marek II. Khouzam (1947 – 1958). Tretí patriarcha Štefan I. Sidarouss sa stal v roku 1965 kardinálom. Kardinálom je aj teraz už emeritný patriarcha Antonios Naguib, ktorého zvolili za patriarchu Alexandrie v roku 2006 a v novembri roku 2010 mu Svätý Otec Benedikt XVI. odovzdal kardinálske insignie. Biskupská synoda Koptskej katolíckej cirkvi zvolila 15. januára 2013 za koptského patriarchu dovtedajšieho biskupa v Mínya Ibrahima Isaaca Sidraka.

Koptská patriarchálna cirkev, ktorá sa zrodila z maličkého skupiny zjednotených Koptov, sa v posledných desaťročiach rozrástla na približne 200 000 veriacich. V súčasnosti Koptská katolícka cirkev spolu s väčšinou Koptskou pravoslávnu cirkvou zdieľa rovnaký osud a s napätím sleduje búrlivé premeny spoločenského života, ktoré charakterizujú posledné mesiace politického vývinu v Egypte, ako aj neistotu z ďalšieho politického vývoja, ktorý bude mať nepochybne dopad aj na situáciu kresťanov, na možnosti realizácie náboženskej slobody.

Pamätajme na koptských kresťanov v našich modlitbách.

Arcibiskup CYRIL VASIL, SJ/RV

Súčasnosť je súca pre pustovníkov, no nemôžeme robiť presne to isté, čo robili Otcovia púšte

Múdrosť púšte

Trapistický mních THOMAS MERTON bol významný katolícky mysliteľ 20. storočia, no jeho diela sú nadčasové. Svedčí o tom aj jeho esej *Múdrosť púšte*.

V štvrtom storočí po Kristovi púšte Egypta, Palestíny, Arábie a Perzie obývali ľudia, zanechajúc po sebe zvláštny odkaz. Boli to prví kresťanskí pustovníci, čo opustili mestá pohanského sveta a odišli žiť v samote. Prečo sa tak rozhodli?

Existovalo množstvo rôznych dôvodov, ale všetky možno zhrnúť do jedného slova: išlo o hľadanie *spasenia*.

A čím bolo spasenie? Celkom určite to nebolo niečo, čo by hľadali v čisto vonkajšej konformite so zvykmi a požiadavkami akejkoľvek sociálnej skupiny. V tých časoch si ľudia veľmi dobre uvedomovali striktné osobný rozmer spásy. Spoločnosť – čiže pohanskú spoločnosť obmedzenú na bytie „v tomto svete“ – považovali za potápajúcu sa loď, z ktorej mal každý človek sám za seba plávať za prežitím.

Nebudeme diskutovať o správnosti takéhoto presvedčenia: teraz záleží na tom, že to bol prostý fakt. Títo ľudia verili, že nechať sa voľne unášať, v zmierení s princípmi a hodnotami danej spoločnosti, bola jednoducho úplná katastrofa. Skutočnosť, že panovník bol momentálne kresťan a že „svet“ spoznával kríž ako symbol pozemskej moci, ich len utvrdzovala v ich rozhodnutí.

KONFRONTÁCIA S DOBOU

Tento útek sa nám môže javiť ako paradox, keďže najväčšie rozmery (takmer by som napísal hystériu) dosiahol práve vtedy, keď sa „svet“ stával oficiálne kresťanským. Zdá sa, že títo ľudia, podobne ako niektorí moderní mysliteľ

telia ako Berďajev, neverili v niečo také ako „kresťanský štát“. Zdá sa, že pochybovali o takom spojení kresťanstva a politiky, ktoré by prinieslo skutočne kresťanské spoločenstvo. Inými slovami, pre nich bolo jediné kresťanské spoločenstvo duchovné a ležiace mimo tohto sveta: Mystické Telo Kristovo.

Boli to celkom určite extrémne názory a je takmer škandalózne pripomínať ich teraz, keď je kresťanstvo zo všetkých strán napádané kvôli „*negativizmu a úniku pred svetom, neponúkajúc nijaké riešenia reálnych problémov*“.

***Pustovník musel byť človek
zrelý vo viere, pokorný
a odosobnený až v miere,
ktorá je vlastne hrozná.***

Nezostávajúme však priveľmi na povrchu. Púštni Otcovia sa v skutočnosti konfrontovali s „problémami svojej doby“ v tom zmysle, že patrili medzi tých niekoľkých, ktorí predbiehali svoju dobu a razili cestu novému človeku a novej spoločnosti. Reprezentovali to, čomu moderní filozofi (Jaspers, Mumford) hovoria „*objavením sa centrálnej osobnosti*“, predchodcu modernej ľudskej osobnosti. Osemnásť a devätnásť storočia so svojím pragmatickým individualizmom znevážili a degradovali psychologické dedičstvo centrálnej osobnosti, vychádzajúce z odkazu Otcov púšte a iných kontemplatívov, a tak

pripravili pôdu pre veľký úpadok v podobe psychológie masy, ktorú môžeme v súčasnosti pozorovať.

HĽADANIE JA

Útek týchto ľudí do púšte nebol ani čisto negatívny, ani čisto individualistický. Neboli to vzbúrenci voči spoločnosti. Púštni Otcovia nechceli spadať pod vládu iných, no netúžili ani vládnuť iným. Neunikali z ľudského spoločenstva – samotný fakt, že si tieto „slová“ navzájom odovzdávali ako radu, poukazuje na to, že boli eminentne spoločenský. Spoločnosť, akú hľadali, bola spoločnosťou, kde si boli všetci skutočne rovní, kde jedinou autoritou pod Bohom bola autorita múdrosti, skúsenosti a lásky. Prirodzene, uznávali miernu, hierarchickú autoritu svojich biskupov: no tí boli príďaleko a pramálo sa vyjadrovali k tomu, čo sa dialo na púšti, až do vypuknutia veľkého origénského sporu na konci štvrtého storočia.

Čo Otcovia púšte najväčšími hľadali, bolo ich pravé *ja* v Kristovi. Kvôli tomu museli absolútne odmietnuť falošné, formálne *ja*, zrodené pod vplyvom spoločenských síl „sveta“. Hľadali cestu k nezmapovanému a slobodne zvolenému Bohu, nie k Bohu zdedenému po iných, ktorí ho zmapovali vopred. Hľadali Boha, ktorého mohli nájsť sami a ktorý im nebol daný v definitívnej, overenej podobe inými. Neodmietali pritom ktorúkoľvek z dogiem kresťanskej viery: prijímali ich a osvojili si ich v tej najjednoduchšej a naj-

» »

základnejšej podobe. Boli však priveľmi mierni (prínajmenšom spočiatku, v časoch ich jednoduchej múdrosti), aby sa zúčastňovali na teologických sporoch. Ich útek do vyprahnutej púšte znamenal aj ich neochotu uspokojovať sa s argumentmi, konceptmi a verbalizmom.

NIJAKÍ ILUMINISTI

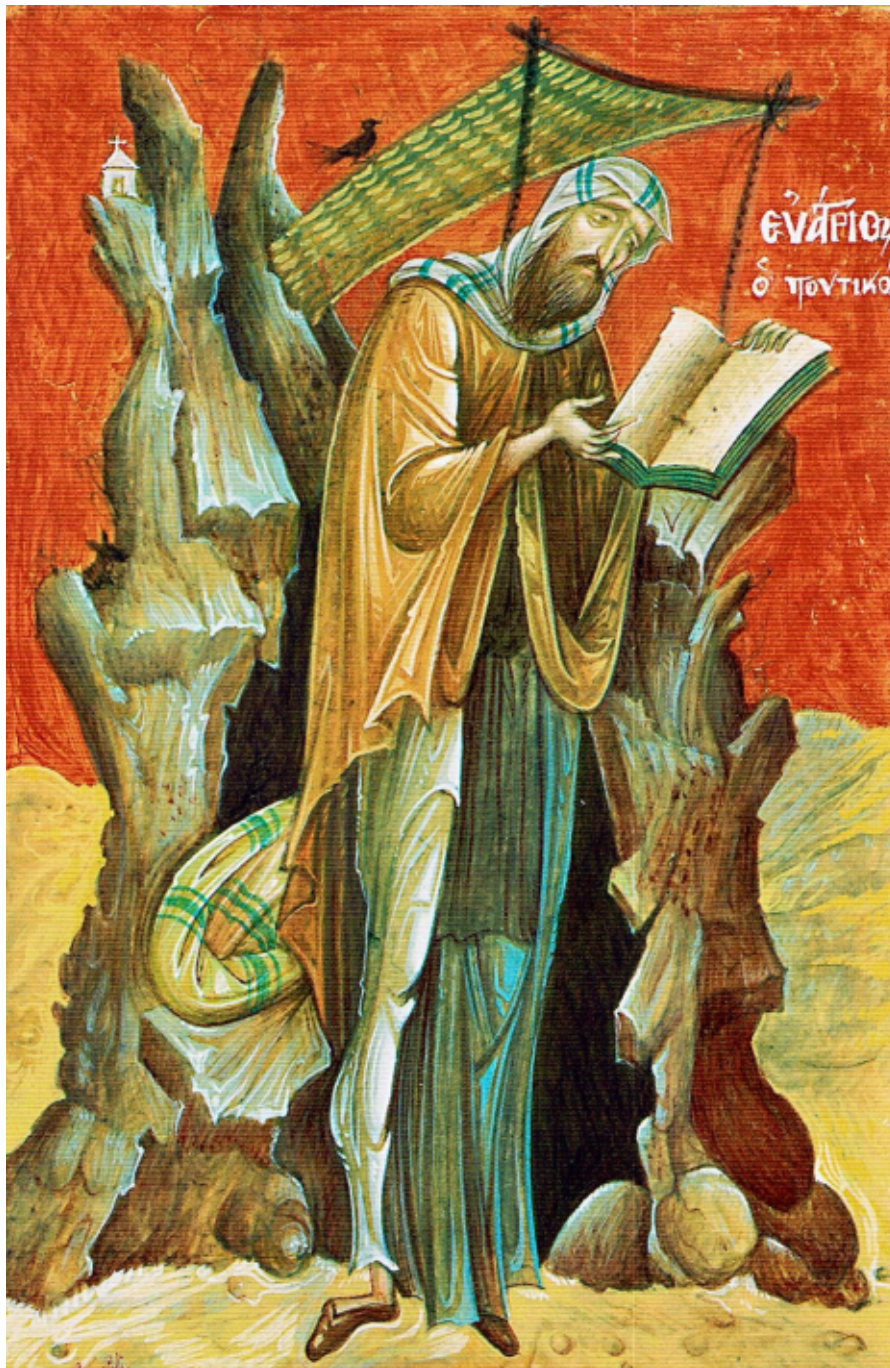
Takouto cestou sa evidentne mohol vybrať len niekto veľmi ostražitý a pozorný voči orientačným bodom v nepreskúmanej divočine. Pustovník musel byť človek zrelý vo viere, pokorný a odosobnený až v miere, ktorá je vlastne hrozná. Duchovná skaza niektorých premrštených vizionárov púšte svedčí o nebezpečenstvách, stelesnených v opustených kostrách belejúcich sa v piesku.

Púštny Otec si nemohol dovoliť byť iluminista. Nemohol si dovoliť riskovať pripútanosť k vlastnému egu alebo nebezpečné opojenie vôľou. Nemohol si ponechať ani najmenší súvis so svojím povrchným, prchavým a seba-deštrukčným *ja*. Musel stratiť sám seba vo vnútornej, skrytej skutočnosti svojho transcendentného, tajomného, nedokonale poznaného *ja*, strácajúceho sa v Kristovi. Musel zomrieť pre svet pomínuteľných hodnôt, ako pre ne zomrel Kristus na kríži, a spoločne s ním vstať z mŕtvych vo svetle úplne nového poznania. Preto si zvolil život obetovania, ktorý začínal jasným odstúpením, oddeľujúc mnícha od sveta. Život pokračoval „pokáním“, ktoré ho učilo ľútosť nad bláznovstvom oddanosti fiktívnym hodnotám. Život v samote a v práci, v chudobe a pôste, v milosrdenstve a v modlitbe, ktorý umožňoval zahnať svoje staré, povrchné *ja* a trvalo sa zjavovať pravému, tajnému *ja*, v ktorom veriaci a Kristus boli „jedným Duchom“.

POKOJ

A napokon, na konci tohto strádania, bola „čistota srdca“ – jasná a nezakrytá vízia pravého stavu vecí, intuitívne uchopenie vlastnej vnútornej reality, ukotvenej, alebo skôr rozplývajúcej sa v Bohu skrz Krista. Plodom bol *quies*: *pokoj*. Nie pokoj tela, ani zameranie sa povzneseného ducha na určitý bod alebo vrchol svetla. Púštni Otcovia neboli, z väčšej časti, extatikmi. Neboli tými, ktorí by po sebe zanechali niekoľko zvláštnych a mätúcich príbehov, odvádzajúcich od pravej podstaty.

Pokoj, aký tito ľudia hľadali, bol jednoducho múdrosťou a rozvahou bytosti, ktorá sa viac nemusí zaoberať sama

Otec púšte Evagrius Pontský

sebou, pretože ju vedie dokonalosť sloby, obsiahnutá v jej vnútri.

A kam ju vedie? Kamkoľvek sa to Láске, alebo Božiemu Duchu, zdá byť vhodné. Pokoj bol teda formou prostej ne-situovanosti a ne-zámernosti, ktoré sa viac nezaoberali falošným či obmedzeným *ja*. V pokoji, majúc dokonalé „nič“, spočíva duch; v tajomstve, nad „všetkým“ – bez toho, aby sa zaoberal tým, čo má.

Preto majú Otcovia púšte v mnohých ohľadoch veľa spoločného s indickými jogínmi a zen-budhistickými mníchmi Číny a Japonska. Ak by sme ich životy chceli uzrieť v Amerike dvadsiateho storočia, našli by sme ich na zvláštnych miestach v ústraní.

Takýchto bytostí je teraz žalostne málo. Celkom určite sa nimi nehemžia chodníky Broadwaya alebo Štyridsiatejdruhej. Azda by sme niekoho takého našli medzi Indiánmi Pueblo alebo Navahmi: no tu by išlo o niečo celkom iné. Našli by ste tam jednoduchú múdrosť a jednoduchosť: no v primitívnej spoločnosti. U Otcov púšte ide o evidentnú roztržku s konvenčným a akceptovaným spoločenským pozadím, s úmyslom plávať o vlastný život do trhliny iracionality.

STRATENÁ ORIGINALITA

Hoci by sa odo mňa dalo očakávať tvrdenie, že takýchto ľudí je možné nájsť v niektorých z našich kláštorov, bol by

som radšej opatrný. V našom prípade často ide o ľudí, ktorí odchádzajú zo spoločnosti „tohto sveta“, aby lepšie zapadli do inej spoločnosti, do cirkevnej rodiny. Vymieňajú hodnoty, princípy a zvyky jedného spoločenstva za hodnoty, princípy a zvyky spoločenstva iného. A keďže už máme za sebou niekoľko storočí kláštornej tradície, vrhá to na celú vec trochu iné svetlo. Spoločenské „normy“ mníšskej rodiny sa takisto stávajú konvenciou a žiť podľa nich už neznamená onen skok do prázdna – akurát radikálnu zmenu zvykov a noriem. Slová a skutky Otcov púšte sa natoľko stali súčasťou kláštornej tradície, že sa už pre nás stávajú stereotypmi a my nie sme schopní vnímať ich nádhernú originalitu. Zakonzervovali sme ich v našich návykoch a dôsledne sme sa tak obrnili voči akejkoľvek forme duchovného šoku z ich nekonvenčnosti.

Otcovia púšte boli pionieri, ktorí nemali na čo nadviazať, s výnimkou niektorých prorokov, akými boli napríklad svätý Ján Krstiteľ, Eliáš, Elizeus a napokon aj apoštoli, ktorí im tiež slúžili ako vzor. Inak bol ich nový život „anjelským“ a oni kráčali nevyhodenými cestami neviditeľných duchov. Ich cely boli babylonskými pecami, v ktorých sa uprostred plameňov ocitali spoločne s Kristom. Nehľadali súhlas u svojich súčasníkov, ani sa neusilovali vyprovokovať ich nesúhlas, pretože názory ostatných pre nich nehrali veľkú rolu. Nemali nijakú pevnú doktrínu slobody, no v skutočnosti boli slobodní, pretože za slobodu platili jej cenu.

PREKLENÚŤ PRIEPASŤ

V každom prípade Otcovia skoncovali pre seba veľmi praktickú a nenáročnú múdrosť, ktorá je súčasne jednoduchá a nadčasová a ktorá nám umožňuje opäť sa vrátiť k prameňom, ktoré znečistilo alebo celkom zahatalo naše novodobé technologické barbarstvo. Súčasnosť nevyhnutne potrebuje takúto jednoduchosť.

Čo nám môže dať let na Mesiac, ak nedokážeme prekonať priepasť oddeľujúcu nás od nás samých? Toto je tá najdôležitejšia cesta za poznaním a bez nej sú všetky ostatné cesty nielen celkom zbytočné, ale aj katastrofálne. Dôkaz: väčšina cestovateľov a dobyvateľov renesancie predstavovala ľudí, ktorí boli schopní vykonať to, čo vykonal, azda práve preto, lebo sa odcudzili sami sebe. Podmaňujú si menej vyvinuté svety, vniesli do nich prostredníctvom sily svojich zbraní jedine svoju vlastnú nestabilitu a odcudzenie.

Výnimky ako Fray Bartolome de las Casas, svätý František Xavierský alebo Matheus Ricci len potvrdzujú toto pravidlo.

STAŤ SA SEBOU SAMÝM

Otcovia púšte trvali na ľudskosti a na „obyčajnosti“. Mohlo by sa zdať, že ide o paradox, no ide o dôležitý moment.

Ak sa nad tým zamyslíme, potom vidíme, že odísť do púšte kvôli tomu, aby bol človek výnimočný, znamená vziať si so sebou aj svet ako vnútornú mierku vecí. Výsledkom nebude nič než kontemplovanie seba a porovnávanie sa s negatívnym obrazom sveta, ktorý človek odmietol. Niekoľkí mnísi z púšte to aj spravili. Jediný výsledok ich problémov bola strata duševného zdravia.

Prostí ľudia, ktorí svoje dlhé životy prežili uprostred piesku a skál, tak robili len preto, lebo prišli do púšte, aby sa stali sebou samým, svojím obyčajným ja, a zabudli na svet, ktorý ich od svojho ja oddeľoval. Nejestvuje nijaký iný vážny dôvod na to, aby si človek zvolil samotu alebo odlúčenie od sveta. A opustiť svet tak znamená pomôcť ho zachrániť tým, že zachránim sám seba. To je cieľ, a je veľmi dôležitý. Koptskí pustovníci, opúšťajúci svet, ako sa opúšťala potápajúca sa loď, nechceli zachrániť len sami seba. Vedeli však, že nedokážu nikomu pomôcť, ak sa budú ponárať spoločne s potápajúcim sa plavidlom. No keď položili nohu na pevnú zem, všetko sa zmenilo. Potom už nemali len silu, ale priam povinnosť viesť celý svet do bezpečia.

STÁLA AKTUÁLNOSŤ

Toto je ich paradoxný odkaz dnešnej dobe. Bolo by asi prehnane tvrdiť, že

súčasný svet by potreboval podobné hnutie ako to, v rámci ktorého ľudia odchádzali do púšte Egypta a Palestíny.

Naša moderná doba je však určite súca pre pustovníkov. No len opakovať jednoduchosť, skromnosť a modlitby týchto jednoduchých duší nebude úplnou a postačujúcou odpoveďou. Musíme ich prekročiť a prekročiť aj všetkých tých, ktorí v kontexte svojej doby prekročili jej hranice. Musíme sa oslobodiť svojím vlastným spôsobom zo zajatia sveta, ktorý sa potáca do záhuby. No náš svet sa líši od ich sveta. Naše pohltenie vo svete je úplnejšie. Naše nebezpečenstvá sú omnoho hrozivejšie. Náš čas je azda kratší, než si myslíme.

Nemôžeme robiť presne to isté, čo robili oni. No musíme byť rovnako dôslední a neľútostní v našom rozhodnutí zbaviť sa všetkých duchovných reťazí a neautentických pohnútok, nájsť svoje pravé ja, objaviť a rozvinúť našu neodcudziteľnú duchovnú slobodu a využiť ju na vybudovanie nebeského kráľovstva na zemi. Toto nie je miesto na špekulácie o tom, čo by malo naše veľké a tajomné poslanie zahŕňať. To zostáva aj naďalej neznáme. Poviem len, že sa potrebujeme od týchto ľudí zo štvrtého storočia naučiť, ako ignorovať predsudky, odmietajú nátlak a ako sa nebojácne vydať v ústrety neznámemu.

Thomas Merton

(Odseky a medzitulky: redakcia)
(Snímky: archív, wallpapers)

Voľne plynúce verše do závažných tém človečenstva. Nie však uspávajúco, ale v akurátnom rytme, aby stihli nielen pohladieť. Ako pravda, ktorej sa dotýkajú. Také sú verše BLAŽEJA BELÁKA v jeho najnovšej zbierke *Andante (ma non troppo)*, ktorú vydalo vydavateľstvo Post Scriptum.

Marta, sestra Lazárova

Vravím,
bola krásna, totiž
o Marte je reč,
Marta, sestra Lazárova,
mala brata, brata mala
pre tento svet vlastne mŕtveho,
chromého od narodenia,
rodičia im zavčasu umreli,
daj im Boh večnú slávu,
aj padúcnicu okrem toho
neduživý brat mal,
mrcha chorobu, ako sa u nás
hovorí. Ešte ako malý školák
prvý raz padol rovno hlavou na zem,
o zelenú lavicu na starej škole
sa silno udrel,
kalamár pritom prevrhol,
učiteľ ho zbil,
potom ho ľutoval,
už sa človek na všetko ani nepamätá.
Aj obrnu malý prekonal,
nuž nevydala sa,
lebo niekto musí, povedzte,
povedzte, kto iný
ako rodná sestra,
keď už chlapec nemá vlastnú mat',
niekto musí brata doopatrovať!
Takto je to, nikto si to
ani nevie predstaviť,
kŕmiť a prať po ňom
prakticky každý deň,
preberať zaňho poštu,
ešte aj chvíľku po smrti,
povedané obrazne,
musíš mať všetko pri ňom na pamäti,

celú gramatiku osobných zámen
musíš o ňom v úradoch vyskloňovať,
za neho, o ňom, pre neho, na neho,
vo všetkých pádoch s ním
ako s dieťaťom!
Muž?
Vravíte vlastný muž?
Vydať som sa mala? Ja?
Ešte aj o muža by sa mala starať?
Opatrovať ho, kŕmiť, prať?
Preberať zaňho poštu,
keď sa, somár, napije?
Ľutovať ho?
Mať ho rada?
Ha-ha-ha,
ale ba!
Akurát!
Muž, a to nehovorím sama,
muž, aj keď sa vydarí,
nikdy nie je ako brat!
Bože môj,
nepíšte to!

Trajekt

Keď sa topí trajekt na
pobreží Malajzie
či v Baskickom zálive,
všetci píšú,
koľko tiel sa zatiaľ našlo
a koľko nie.
Nikto ešte nenapísal,
či sa zachránila
aspoň jedna duša.

Snívalo sa mi

Nad ránom som mal živý sen:
po mnohých rokoch
pretrpených v meste v paneláku
kráčal som si popri bystrom potôčiku
do rodnej dediny.
Blížil som sa starou cestou,
ktorá vedie najprv ku kostolu,
potom popri cintoríne
ľahkým krokom stále vyššie,
duša sa mi vznášala
radosťou až nad oblaky
a ja za ňou hop-hop,
ledva som jej
dychom stačil.
Lenže beda – na tom mieste,
kde kamenný múrik pri zvonici
dobrých tisíc rokov vyznačoval
stred vesmíru mojim predkom
a denne ho potvrdzoval akusticky
zvučným bim-bam-bom!
dnes hlboký kráter, bagrovisko
a v ňom leží
puknutý a s ukradnutým srdcom
dakde v zberných surovinách,
naš jediný zvon.

Zem

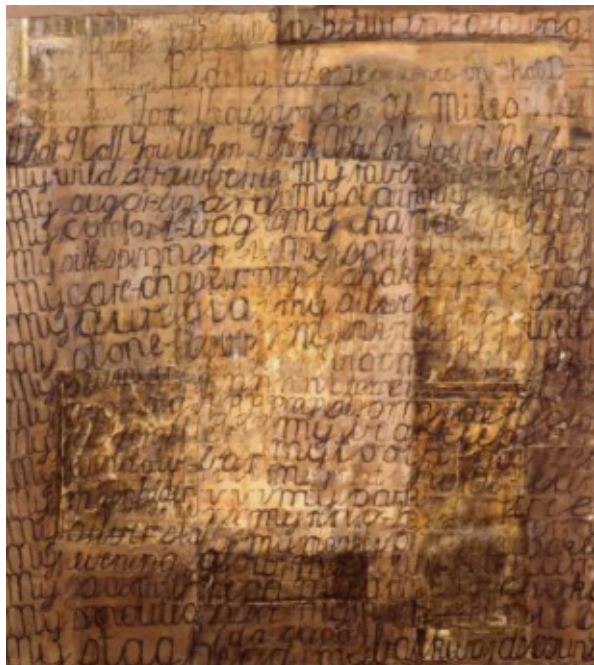
V dávnej minulosti ľudia verili,
že Zem je plochá doska
a dá sa na jej konci
ľahko pošmyknúť a skĺznúť
do vesmíru...

Ako sa neskôr ukázalo,
Zem je až veľmi guľatá
a z hociktorého miesta,
ak si nedáte pozor,
môžete spadnúť rovno do pekla,
ktoré sa nachádza nie na okraji,
ale v jej žeravom vnútri.

Oblaky nad Tatrami

Oblaky plávajúce nad našimi hlavami
netreba prirovnávať k ničomu,
povedal deťom Alexander Mach,
keď ho navštívili rok po vojne
a deň pred očakávaným
hrdelným rozsudkom
takzvaného národného súdu
v Justičnom paláci
v Bratislave.
Ani k chumáčom núbijskej bavlny,
ani k hmlám nad Londýnom,
hoci je to štylisticky lákavé,
ich neprirovnávajte! – riekol.
Naše oblaky
sú ako biela pena
nad zvareným mliekom!

Každá skutočná poézia, nielen religiózna ako taká, čerpá z večnej, Božej poézie

Slovensko a duchovná poézia

Od návratu exilových autorov do slovenskej literatúry po prelome roka 1989 stretávame sa u nás s pozoruhodným konštatovaním, že Slovensko je veľmocou v poézii. Z čoho pramení toto poznanie, ktorého utvrdeniu dnešok so svojim nástupom trhových pomerov nenahráva?

Pokúsím sa hľadať odpoveď nie ako literárny historik a či kritik, pretože ani jedným, ani druhým nie som, lež ako jeden z tvorcov poézie a jej prostý čitateľ. Slovenská poézia v exile bola v prevládajúcej miere poéziou duchovnou, a tak sa priam núka otázka, ako je to s miestom duchovnej poézie v slovenskom básnictve vôbec.

SV. GORAZD

Nuž, Slovensko a duchovná poézia... Duchovnú poéziu nachádzame už v začiatkoch našich literárnych dejín. Prvou známou básňou v našej literatúre je *Proglas* sv. Konštantína-Cyrila, pred-slov k prekladu evanjelií. Je to poézia par excellence. Vznešená, s hlbokým duchovným obsahom. Akoby mi vo svojej teologicko-filozofickej reflexii navodzovala myšlienku, že tak ako je človek stvorený na Boží obraz, aj ľudské slovo by malo byť obrazom Božieho slova.

Z tých raných časov sú známe literárne pamiatky po prvom slovenskom spisovateľovi sv. Gorazdovi. Odborníci hovoria o jeho autorstve *Života Metoda* a *Kyjevských listov*. Keď si tento poznatok konfrontujem s dnešným odvodzovaním najstarších slovenských ľudových piesní a rozprávok až zo staroslovenského obdobia, kladiem si otázku, či nemôže táto tradovaná tvorba autor-sky pochádzať koniec koncov od Gorazda alebo jeho žiakov. Staré slovenské rozprávky napokon vyslovujú etické myšlienky, ktoré, ako dôvodí Anton Hrabovštiak, sú zakorenené v kresťan-

skej etike. Piesne tradované ústne sa zachovali pre svoju jednoduchú rýmovanú štruktúru, rozprávky zasa pre svoju jednoducho zapamätateľnú fabulu, v ktorej vždy naostatok víťazí dobro.

PIESNE

Ak hovorím o piesňach, treba povedať, že i duchovná poézia sa nám zo starších časov zachovala predovšetkým v piesňovej tvorbe, v podobe liturgických spevov. Z obdobia, keď už máme slovenskú literárnu históriu dobre podchytenú, pochádzajú práve dve veľké zbierky liturgických piesní: na evanjelickej strane je to Tranovského *Cithara sanctorum* (1636), na katolíckej Sólóšihu *Cantus catholici* (1655).

Poznáme, pravdaže, v našej staršej literatúre aj neliturgickú duchovnú poéziu, ako je napríklad *Škola kresťanská* (1758) Hugolína Gavloviča, dielo vlastne katechizačné, ale tradícia písania piesňových textov pre liturgické potreby preklenuje časy až do dneška. Konkrétne: Náš klasik, najlepší bernolákovský básnik Ján Hollý napísal dve rozsiahle paralelné zbierky *Katolícky spevník I* a *Katolícky spevník II* (1842, 1846), z ktorých každá obsahuje texty piesní na všetky liturgické príležitosti cirkevného roka. Keď sa zasa v Spolku sv. Vojtecha v Trnave pracovalo na vydaní *Jednotného katolíckeho spevníka* (1921 – 1936) a jeho úprave a doplnení vlastnými skladbami sa venoval Mikuláš Schneider-Trnavský, o jeho textovú úpravu a doplnenie sa pričínal básnik Ladislav Hohoš. Často si v kostole spievame jeho pieseň *Ty si, Pane, v každom*

chráme. Aj často spievaná *Slovenská hymna pre chrám*, ktorú nájdeme v *Jednotnom katolíckom spevníku*, známa skôr podľa začiatkových slov pod menom *Bože, čos' ráčil*, je dielom básnika, v tomto prípade Tichomíra Milkina (vl. m. Ján Donoval). Je to nádherná hymnická báseň, ktorú tvorca napísal vlastne v eufórii z národného oslobodenia pri vzniku prvej Česko-Slovenskej republiky (1918). V chrámovom speve pretrváva a dosvedčuje svoje trvalé kvality.

NAJPOETICKEJŠIA POÉZIA

Mimochodom, Tichomír Milkin. Tento básnik a estét, najlepší literárny kritik osvaldovskej družiny, preložil pre prvé vydanie Spolku sv. Vojtecha *Nový zákon* (1913 – 1914). Netreba vari osobitne pripomínať, že tu bola prekladateľská práca v tých najlepších rukách. Koniec koncov, *Sväté písmo* môžeme predsa z číro literárneho hľadiska hodnotiť ako tú najpoetickejšiu poéziu. Milkin už kládol veľký dôraz na estetické kvality duchovného literárneho textu.

Aj jeden z najnovších slovenských prekladov *Nového zákona* (1954) je preklad z pera básnika, tentoraz vynikajúceho plodného básnika a prekladateľa zo svetovej poézie Karola Strmeňa († 1994), ktorý pôsobil v americkom exile. Je tu i moderný preklad *Knihy žalmov* (1991) od Karola Gábrisa a najlepšieho súčasného slovenského básnika Milana Rúfusa, i preklady *hymnov* v breviári od exilového básnika Gorazda Zvonického, ktorý pôsobil v Ríme († 1995).

NÁBOŽENSKÉ MOTÍVY U „SVETSKÝCH“ BÁSNIKOV

S duchovnou poéziou nemáme, pravda, do činenia len u vyslovene duchovných básnikov, ktorých väčšinu v minulosti predstavovali kňazi, ale aj u básnikov tzv. svetských a či profánnych. Spomenul som už Strmeňa, Rúfusa, Hohoša. Ale vezmime si hoci veľikána slovenskej poézie Pavla Országha Hviezdoslava. Jeho *Žalmy a hymny* (1885 – 1895) sú priam vzorovým príkladom duchovnej poézie.

Duchovno-náboženské motívy nájdeme u mnohých slovenských vyslovene „svetských“ básnikov prvej polovice dvadsiateho storočia (za všetkých uvediem ako príklad Ivana Kraska), a to bez rozdielu konfesie, u ktorých komunistická literárna história túto skutočnosť zámerné nechcela vidieť.

NA OKRAJ...

Len celkom na okraj ako zaujímavosť hodno spomenúť, že evanjelik Hviezdoslav mal básnických epigónov v dvoch svojich katolíckych rodákoch z Oravy – v Ignácovi Grebáčovi-Orlovovi (1888 – 1957) a Jánovi Kovalikovi-Ustianskom (1861 – 1950), ktorí ako „osamelí“ bežci by si zaslúžili dnes, myslím si, väčšiu pozornosť, než aká sa im v literatúre venuje.

Po nich v katolíckej poézii nastúpili dve silné osobnosti, dnes v slovenskej literatúre opätovne dobre známe, o ktorých sa dlho nehovorilo, lebo ani pre svoj katolicizmus, ani pre svoje politické postoje nemohli vyhovovať komunistickému režimu – Valentín Beniak (1894 – 1973) a Andrej Žarnov (vl. menom Dr. František Šubík, 1903 – 1982). Mňa osobne ako svojrázny „osamelý“ zjav zaujal i Borin (vl. menom Augustín Način, 1900 – 1977), spolutvorca študentského katolíckeho časopisu *Vatara* (1919 – 1925). Jeho verše pôsobia na svoj čas moderne, ale básnicky sa nerozvinul. Vydal jedinú zbierku *S dovolením* (1926), ktorá si aj dnes zaslúži reflexiu. Ale toto všetko naozaj iba na okraj...

KATOLÍCKA MODERNA

Osobitnú kapitolu v našej duchovnej poézii znamenal mohutný nástup tzv. slovenskej katolíckej moderny v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia, ktorá s plným využitím moderných poetických postupov a rešpektovaním moderných estetických kritérií vystúpila na scénu s poéziou vyššieho duchovna, pretavujúcou v sebe kresťanský univerzalizmus i personalizmus. Kládla na svoju tvorbu vysoké estetické požia-

davky, adekvátne duchu času, bol tu už nielen postulát splniť básnickými prostriedkami výsostné duchovné poslanie, ako to bývalo kedysi pri piesňovej tvorbe pre liturgiu. Je to poézia plná života a vychádzajúca zo života, nadväzujúca na katolícku modernu európsku.

Niektorí k slovenskej katolíckej moderne rátajú len básnikov kňazov Jána Harantu, Pavla Gašparoviča-Hlbinu, Paľa Ušáka-Olivu, Janka Silana (vl. menom Ján Ďurka), Rudolfa Dilonga, Svetoslava Veigla (vl. menom Dr. Ferdinand Veigl), Mikuláša Šprinca, Gorazda Zvonického (vl. menom Andrej Šándor)... Iní sem zahŕňajú aj ďalších katolíckych básnikov kňazov i nekňazov, ako je Ján Motulko, Julo Zborovjan, Ján Frátrik, Ferdiš Vokál, Števo Kocián-Blavan atď., a ešte iní aj mnohých z nasledovníkov. Ale nie je podstatné, pre ktoré vymedzenie sa rozhodneme, s tým nech sa trápia literárni historici. Básnici katolíckej moderny, tej „prvotnej“, totiž svojím publikačným pôsobením v literárnych časopisoch iniciovali vznik celého prúdu poézie motivovanej katolíckym duchom, zrod celej plejády tvorcov, spomedzi ktorých vzišli aj takí vynikajúci básnici ako Vojtech Mihálik, Miroslav Válek a Viliam Turčány.

OBDOBIE KOMUNIZMU

Komunistická realita – pravdaže, veď v nej duchovnosť nemala miesta – na štyri desaťročia zatlačila katolícku poéziu (a vôbec literatúru) do úzadia. Básnici, keďže nemohli verejne prehovoriť podľa hlasu svojho srdca a svojho svedomia, uchýlili sa zväčša do exilu – podaktorí zahraničného (Dilong, Strmeň, Šprinc, Zvonický, Žiar, vl. menom Imrich Kružliak...), iní vnútorného, čiže navonok sa odmlčali. Niektorí do-

ma sa v nových pomeroch prispôbili, publikovali iba to zo svojej tvorby, z čoho „nesršala“ religiozita, prípadne ju ukrývali v inotajoch, niektorí sa ideovo preorientovali (Mihálik, Válek).

V období rokov 1966 – 1970, v rámci prechodného oteplenia politickej situácie, dostali na chvíľu poznové hlas aj „odmlčaní“ katolícki básnici (Silan, Beniak, Veigl, Motulko). Ale už medzičasom sa vynárali aj noví katolícki tvorcovia, ktorí, pravda, sa nemohli plne prejaviť (Michal Chuda, Vlastimil Kovalčík, Teodor Križka...). O to väčší sa v poézii realizovali exiloví slovenskí literáti. Vydali v zahraničí za tie roky množstvo básnických zbierok, z ktorých časť sa na Slovensko dostávala ilegálne, no z ktorých mnohé budeme ešte musieť doma v pravom zmysle slova objaviť.

CHRBTICA BÁSNICTVA

Bolo to práve náhle objavenie nesmierneho duchovného prínosu exilových tvorcov pre slovenskú literatúru a súčasne zrejmé uvedomenie si aj neodkrytej a nerozkrytej ešte plnosti pokladu domáceho duchovného básnictva, čo viedlo k výroku o svetovosti, o svetovom veľmocenstve slovenskej poézie. A preto mi vychodí z naznačených úvah presvedčenie, že chrbticou slovenského básnictva, jeho konštitutívnu zložkou je práve básnictvo duchovné.

Takéto konštatovanie má, myslím si, svoje oprávnenie. Stačí si uvedomiť, že číro „svetská“ poézia bez čo len štipky reflektovania duchovna, neraz bezobsažná a dekadentná, aká sa nám často ponúkala a ešte stále ponúka, svojim pôsobením rozptyľuje človeka v sebe samom, deformuje jeho estetické a etické povedomie. Vedie na poľné cesty, ktoré sa rozchádzajú bezcieľne do všetkých smerov. Naproti tomu poézia duchovná, čo aká rôznorodá môže byť podľa rôznorodosti svojich tvorcov, človeka v sebe samom zjednocuje, pretože vychádza z hľadania jednotiacého základu, a tak ho zjednocuje aj s inými ľuďmi, aj s Bohom. Každá skutočná poézia, nielen religiózna ako taká, čerpá totiž z večnej, Božej poézie. Z poľných ciest privádza do jedného centra, do Božieho mesta. Skutočná poézia je pre mňa rezonanciou duše vo vlniacom sa mori – ak smiem použiť teilhardovský pojem – božského prostredia.

TEOFIL KLAS

(Snímky: archív)

(Táto pohľadová stať vyšla v zborníku *Prvý po mene známy... II* v roku 1999)

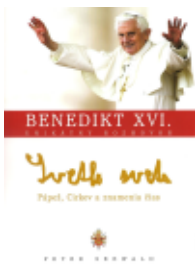
Nad stále aktuálnou knihou rozhovorov Petra Seewalda s pápežom Benediktom XVI.

Svetlo sveta

Snímka: CNS

Svätý Otec Benedikt XVI. s Petrom Seewaldom predstavujú knihu *Svetlo sveta*

Nemecký novinár a spisovateľ PETER SEEWALD, autor niekoľkých pozoruhodných kníh, zrealizoval v roku 2010 obsiahly rozhovor s pápežom BENEDIKTOM XVI. Interview vyšlo pod názvom *Svetlo sveta* s podtitulom *Pápež, Cirkev a znamenia čias* (u nás vyšlo v preklade Mariána Gavendu).

V predsluve knižného vydania píše: „V doterajšej histórii Cirkvi nikdy nijaký pápež neposkytol osobný a priamy rozhovor. Už samotný fakt, že sa tento rozhovor uskutočnil, je novotou a dôležitým znakom.“

Benedikt XVI. odpovedá aj na ťažké otázky, vyjadruje sa k páľčivým problémom Cirkvi a spoločnosti. Dáva odpovede jasné a zrozumiteľné, nevyhýbavé a zároveň múdre, pretože hlboko ukotvené v učení Cirkvi a v stáročnej skúsenosti viery. Odzrkadľuje sa v nich bohatstvo poznania, ktoré sa však nechce predvádzať a chváliť navonok: „Čo je jednoduché, je aj pravdivé – a pravdivé je jednoduché.“

NEHLADAŤ KONFLIKTY

Moderná doba má svoje pozitíva aj negatíva. Niektoré kresťanské hodnoty

Odporúčame

a zásady sa stretávajú s podporou, no niektoré vyvolávajú odpor. Cirkev sa však nesmie skrývať, vieru treba šíriť a vysvetľovať. Pápež je nútený i povinný vystupovať verejne a hovoriť aj k nekatolíkom: „Netreba vyhľadávať konflikty, to je jasné, treba sa usilovať o porozumenie na základe dohody. Avšak Cirkev, kresťan, a najmä pápež si musí byť vždy vedomý, že svedectvo, ktoré má vydávať, sa môže stať pohoršením, že nebude prijaté a stane sa svedkom trpiaceho Krista.“

Kresťan musí rátať s odporom sveta. Ak by sa stretal len so súhlasom, musel by sa pýtať, či naozaj vyznáva a hlása celé evanjelium. V tom súvisí Benedikt XVI. poukazuje na rozmáhajúce sa

relativizovanie morálky. Téza, podľa ktorej nič nie je samo osebe zlé a ktorá prenikla aj do katolíckej teológie, spôsobila, že ľudia strácajú takpovediac pôdu pod nohami. Je veľmi nebezpečné, keď sa dobro a zlo navzájom zamieňajú.

V západnom svete sa šíri nová forma intolerancie, živená novopohanstvom či radikálnym sekularizmom. Stretávame sa tak so zvláštnym chápaním slobody, „ktorá sa slobodou nazýva len preto, lebo znamená oslobodiť sa od toho, čo tu bolo doposiaľ“. V praxi to vedie k čoraz netolerantnejším prejavom zo strany tohto „nového náboženstva“, zameraným hlavne proti kresťanstvu.

SEKULARIZAČNÉ TLAKY

Nepriatelia všetkého kresťanského obviňujú Cirkev z toho, že si robí nárok na pravdu, ale sami robia to isté. Tvrdia, že vedia, čo je správne a pokrokové, že ich poznanie je vedecky podložené, racionálne, že ich názory sú jedine rozumné a primerané modernému človeku. A tak, ako konštatuje pápež, vyvstáva hrozba potlačania tolerance v mene tolerance.

Ako možno vzdorovať súčasnému sekularizačnému tlaku? Podľa Benedikta XVI. potrebujeme istý druh ostrovov, chránených priestorov, kde by sa prežívala a z ktorých by vyžarovala viera v Boha a plnosť kresťanstva. Hovorí dokonca, že by to mali byť akoby Noemove archy – miesta záchranu. A dodáva: „Takýmito chránenými priestormi sú priestory liturgie.“ Ale aj rôzne spoločenstvá a hnutia, farnosti, pútnické miesta... Skrze ne by sa mala zviditeľňovať „krása sveta a krása života“.

Vráťme sa však ešte na začiatok knihy, k predsluvu. Peter Seewald konštatuje, že na rozhovor so Svätým Otcom dostal šesť hodín. Je to veľa, ale aj málo. V ich rámci bolo možné zodpovedať len niektoré otázky a nie všetky sa dali hlbšie rozvinúť: „Keď pápež autorizoval text, nemenil hovorové slovo a vniesol len drobné korektúry, ktoré považoval za potrebné kvôli presnosti.“

Vznikla kniha, ktorá je zrozumiteľná, pútavá, ale vôbec nie povrchná. Posolstvo Benedikta XVI. vyznieva napokon ako výzva na obrátenie. Potrebujeme Boha, potrebujeme Krista, potrebujeme Cirkev!

JÁN MARŠÁLEK

Benedikt XVI., Peter Seewald: Svetlo sveta, Bratislava, Don Bosco, 2011

Staňte sa členom Klubu časopisu VOX

Časopis VOX je závislý od podpory svojich čitateľov.

Predplatením si časopisu

a získaním aspoň jedného predplatiteľa

alebo akýmkoľvek finančným darom

sa automaticky stávate členom klubu.

**Členom klubu môže byť jednotlivec, rodina,
spoločenstvo či firma.**

Viac informácií získate na www.vox.prikryl.sk

VOX

spája

Objednávky:

vox.zdruzenie@gmail.com 0918 472 420

Objednajte si
dvojtyždenník o náboženstve a kultúre

VOX

Celý ročník
si môžete objednať

kedykoľvek v priebehu roka.

Neprídete tak nielen o jednotlivé čísla, ale ani o prílohy.

**Ročné predplatné je 10 eur,
polročné 6 eur.**

Do správy pre prijímateľa kvôli identifikácii platby
uved'te

priezvisko a adresu

VOX

Dvojtyždenník o náboženstve
a kultúre

Vydáva Rada KBS pre vedu, vzdelanie
a kultúru

Adresa redakcie: Dvojkřížna 4,
821 06 Bratislava
ISSN 1339-3634

Vychádza dvojtyždenne v pdf podobe.
Cirkevný cenzor: ThLic. Zdeno Pupík, PhD

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl
tel. +421 915 793 811,
e-mail: vox@prikryl.sk,
prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať
e-mailom alebo telefonicky:
vox.zdruzenie@gmail.com
+421 915 793 811

Číslo bankového konta:
SK03 0200 0000 0035 0204 0751